

MODERN SANAT AKIMLARININ TAKI TASARIMINA ETKİLERİ

Merve KETEN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, merve7872@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5408-9686

Keten, Merve. "Modern Sanat Akımlarının Takı Tasarımına Etkileri". ulakbilge, 90 (2023/11): s. 1186–1195. doi: 10.7816/ulakbilge-11-90-07

ÖZ

Takı sanatı, insanoğlunun tarih boyunca inançlarını yansıtarak kötülüklerden korunma ve bedenlerini süsleme amacıyla kullanılmış önemli bir sanat türü haline gelmiştir. Bu sanat dalı, çağlar boyunca toplumsal, kültürel ve teknolojik değişimlerin etkisi altında farklı evrelerden geçmiş olup her dönem içerisinde takı sanatı farklı sembolizm ve anlamlar kazanmıştır. Takı kavramı, sanatsal ifade biçimi olarak kabul edilmiş ve modern sanat akımları içinde özgün bir yer edinmiştir. Özellikle modern sanatın doğuşu ve gelişimi, takı sanatının geleneksel kavramlarından sıyrılmasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmeler, takı sanatının özgün bir kimlik kazanmasına ve yeni sanatsal perspektiflere açılmasına neden olmuştur. Gelişen sanat akımları, takı tasarımında otantik ve yenilikçi yaklaşımların benimsenmesine yol açmıştır. Bununla birlikte çağdaş takı sanatının temelleri atılmıştır. Takı sadece bir süs eşyası olmanın ötesinde, estetik ve anlam açısından derinlemesine incelenen bir sanat dalı haline gelmiştir. Takı sanatı, modern sanat akımlarının etkisi altında evrimleşerek, bugün farklı ve özgün tasarımların oluşturulmasına olanak sağlayan önemli bir sanat türü haline gelmiştir. Bu gelişmeler, takı sanatının daha geniş sanat dünyasında farklı perspektifler sunmasına katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat akımları, takı, etki

Makale Bilgisi:

Geliş: 26 Haziran 2023

Düzeltilme: 29 Eylül 2023

Kabul: 12 Ekim 2023

Sanat, insanlığın tarihinde duygusal, estetik ve düşünsel ifadesinin bir yolu olarak önemli bir rol oynamıştır. Bu ifade biçimi, zaman içinde toplumların evrimi ve değişimi ile farklılaşmış ve çeşitlenmiştir. Her dönemde farklı estetik anlayışlar ve sanatsal yaklaşımlar ortaya çıkmış, bu da modern sanat akımlarının doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Bu akımlar, sadece sanat dünyasını değil, aynı zamanda diğer sanatsal disiplinleri, dâhil olmak üzere takı sanatını da derinden etkilemiştir.

19. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkan sanat akımları, takı sanatını derinlemesine etkileyerek, geleneksel sınırları aşmış ve yeni ifade biçimleri sunmuştur. Bu akımlar, sanatın tanımını ve işlevini sorgulamış, yeni ifade biçimleri ve estetik anlayışları geliştirmiştir. Özellikle Art & Crafts, Op Art, Art Deco, Pop Art ve Art Nouveau gibi akımlar, takı tasarımına yeni bir perspektif sunmuş ve geleneksellikten sıyrılarak özgün eserler ortaya çıkarmaktadır. Modern sanat akımları, takı sanatını daha özgün, ifade dolu ve çeşitli bir sanat formu haline getirmişlerdir. Takı sanatı, insanlık tarihine uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. İlk çağlardan günümüze kadar farklı kültürler, malzemeler ve tasarım anlayışlarıyla takılar üretilmiş ve insanları süslemişlerdir. Bu takılar, hem estetik bir ifade biçimi olarak kullanılmış hem de inançlar, gelenekler ve sosyal statü açısından önemli bir rol oynamıştır. Ancak çağ ilerledikçe, takı sanatı geleneksel formlarından sıyrılarak modernleşme yolunda ilerlemiştir. Bu ilerleyişte modern sanat akımları, takı sanatına önemli ve büyük bir etki bırakmaktadır. Sanat dünyasında ortaya çıkan yeni yaklaşımlar, takı sanatının tasarım anlayışını da derinden etkilemiş ve değiştirmiştir. Takı tasarımı artık süs eşyası olmanın ötesinde bir ifade biçimi ve düşünsel derinlik taşıyan bir sanat dalı olarak görülmektedir. Modern sanatın etkisi, takı sanatının sınırlarını genişletmiş ve sanatçılara daha fazla yaratıcı özgürlük sunmuştur. Çalışmanın amacı Modern sanat akımlarının takı sanatına olan etkilerinin incelenmesidir. Çalışmanın genel amacı doğrultusunda modern sanat akımlarının gelişim süreçlerini inceleyerek modern takı tasarımının da ülkelere göre farklılıkları ifade etmek adına, incelenen sanat akımlarında disiplinler arası etkileşimlerine kazandırdığı çeşitlilikler ile modern sanat akımlarının farklı bakış açıları ile takı sanatına yaptığı katkıların önemini sunmaktadır. Takı sanatı sadece bir süsleme aracı olmanın ötesinde bir kültürel ifade biçimi ve tarihî bir belge olarak değerlendirildiği görülür. Modern sanat akımlarının takı sanatına olan etkisi, bu sanat dalının geleneksel sınırlarını aşarak yeni fikirlerin, tasarımların ve malzemelerin kullanımının sağladığı görülür. Takı sanatının gelişimini ve değişimini anlamak, sanatın genel evrimini anlamayı sağlayacağı düşünülmektedir. Modern sanat akımlarının takı sanatına kazandırdığı düşünülen özgün estetik bakış açısı, sanatın takı tasarımlarında rol oynadığı görülür. Bu nedenle araştırmada, takı sanatının modernleşme sürecini ve bu süreçteki etkisini daha derinlemesine incelenerek, takı tasarımının evrimini anlamamıza ve takı sanatının sanatsal ifadesini daha iyi değerlendirmemize katkı sağlayamaya çalışılmıştır.

Yöntem

Çalışma modeli nitel tabanlı bir çalışmadır. Bu çalışmanın genel yapısı sanat akımlarının takı tasarımına olan etkileri incelenmiştir. Doküman analizlerinin ardından çalışmanın yapısını oluşturacak bilgiler sağlanmıştır. Araştırma içerisinde takı kavramı ele alınarak modern sanat akımları ve takı sanatı üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Elde edilen bilgiler araştırmaya uyumlu başlıklar altında toplanıp değerlendirilmiştir. Araştırma Art & Crafts, Op Art, Art Deco, Pop Art, Art Nouveau sanat akımları ile sınırlandırılmış olup bu sanat akımları teker teker incelenmiştir.

1. Modern Sanat Akımları

Modern Sanat, geçmişten günümüze kadar gelmiş çözümlenememiş bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Modern çağın öncesindeki sanat ve modern sanat fikirleri arasında büyük değişim yaşanmış ve “sanat” sözcüğü bugüne kadar gelen anlaşılmazlıklar ile karşımıza çıkmıştır. Bu sebeple sanat çoğu zaman reddedilmiş, çoğu zaman ise insanlarda hayranlık duygusu oluşturmuştur (Abay, 2021: 25).

1890 yıllarında birçok yeni sanat akımı ve düşünsel akımlar takı tasarımlarının birçok farklı sanat akımından ilham almasına yol açtı. Sanat akımları, gündelik objelerin ve mimarinin yozlaşmasına ve duyarsızlığına karşı bir tepki olarak başlatıldı. Çağ da seri üretilen victoria ürünleri nedeniyle yeni bir ürün üretmek durumunda kaldı. Bu dönemin sanatkarları geçmişteki zanaatlarından ve malzemelerden ilham alarak yeni sanat akımları yaratmaya karar verdiler. Yaratıcı tasarıma sahip fonksiyonel ürünler yaratmaya odaklandılar. Aynı zamanda, canlandırma, malzeme uygunluğu ve uygun tasarım ilkelerini kullanarak sektörü yaratıcı sürece dâhil ettiler (Bayburtlu, vd. 2018: 51). Sanatsal bir hareket asla kendiliğinden ortaya çıkmamıştır. Sanatsal akımlar çoğu zaman içinde geliştikleri coğrafya ve kültürün etkileriyle birleşerek ortaya çıkmıştır. Bir akımın şekillenmesi, yani sanatın temel amacı olan “farkındalık yaratmak ve görünmeyeni sergilemek” eylemini, daha önceki sanat hareketleri, kendine özgü yenilikleri ekleyerek ve ortaya çıkmaya başladığı dönemin etkilerinden yararlanarak, ilhamı da bünyesine katarak bu eğitimin düz çizgisinde bir üst seviyeye çıkarmaktır. (Bozkurtoğulları, 2012: 17). Endüstri devrimi sonrasında sanatkarlar toplumsal, bilimsel büyüme sonucu yapısal değişime uğrayarak günlük hayat karşısında yeni bakış açısı kazanan zanaatkarlar farklı tasarımlar ortaya

çıkarmıştır. Takı tasarımı ve sanat akımları bir bütün haline gelmiş ve modern sanat akımları içerisindeki sanatkarlar farklı türlerdeki objeleri takı ile birleştirerek bir sanat objesi haline getirmişlerdir (Özüdoğru, 2013: 215).

1.1. Art & Crafts Akımı

Art & Crafts sanat akımı, 19. yüzyılın sonlarında İngiltere'de ortaya çıkan bir sanat ve tasarım akımıdır. 1851'deki Büyük Londra Endüstri Sergisi sonrasında, William Morris önderliğindeki bir grup sanatçı, ürünlerin ve mimarinin seri üretime karşı duyarsızlığını ve yozlaşmayı protesto etmek amacıyla bu sanat hareketini başlatmıştır (Şaman ve Duru, 2015: 98). Morris ve diğer Arts and Crafts hareketi üyeleri, mobilyadan ev dekorasyonuna, tekstilden, mücevher işçiliğine kadar birçok alanda geleneksel zanaatın önemini ve estetik değerini teşvik etmişlerdir.

Sanayi Devrimi'nin patlak verdiği İngiltere, 19. yüzyılın başlarında gelişmiş bir sanayi ülkesi haline geldi ve bu dönemde büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. Ancak, sadece sanayi ve teknolojiye değil, aynı zamanda sanat, tasarım ve kültürde de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. İngiltere, bu dönemde Yeni Sanat Hareketi olarak bilinen bir sanat ve tasarım akımının merkezi haline gelerek geleneksel zanaatın önemini vurgulayarak estetik değerleri teşvik etmiştir. Ayrıca, İngiltere bu dönemde dünyanın dört bir yanından sanat eserleri ve egzotik malzemeleri ithal ederek yaratıcı dürtülere ilham vermiştir. Bu ithalat, tasarımcılara farklı kültürlerin sanatsal öğelerini keşfetme fırsatı sağladı ve bu öğelerin İngiliz sanatına ve tasarımına entegre edilmesine yol açmıştır (Öner, 2020: 84).

Arts & Crafts sanat akımı, Ortaçağ zanaatkârlığının özünü ve yüksek kalitesini yeniden canlandırmayı amaçlayan sanatsal eserler üretilmiştir. Bu sanat akımı, mimari, tekstil, mobilya ve mücevherat gibi birçok farklı alanda estetik, romantik ve zarif eserlerde kendini göstermektedir. Temelde Avrupa sanatından esinlenen bu akım, dekoratif taşlar ve emaye ile oluşturulan uyumlu tasarımları içeren özgün eserler ortaya çıkarmıştır (Özdemir, 2019: 23). Bu sanat akımında, tasarımlar genellikle bitkisel motifler, doğal formlar ve hayali öğeleri içermektedir. Arts & Crafts sanat akımı'nın estetik anlayışı, doğanın güzelliklerine büyük bir vurgu yapmış ve bu doğal formları sanat eserlerine yansıtmıştır. Bitkilerin yaprakları, çiçeklerin zarif detayları ve hayvanların şekilleri sıkça kullanılan temalar arasındadır. Sanat akımının sanatçıları, tasarımlarında sadece doğadan ilham almakla kalmamış, aynı zamanda bunları estetik açıdan çarpıcı ve zarif bir şekilde sunmak için özen göstermişlerdir. Bu sanat akımı, organik formların, simetri ve denge ile birleştirildiği tasarımları teşvik etmiştir. Ayrıca, bu akımın sanatçıları genellikle mitolojik ve tarihi hikâyelerden ilham alarak bu doğal formları eserleriyle bir bütün haline gelmiştir. Bu, sanat eserlerini daha zengin ve anlamlı hale getirmiş ve tasarımlara derin anlamlar kazandırmıştır.

Art & Crafts Sanat Akımının Takı Sanatına Etkileri

Art & Crafts (Sanat ve Zanaat) hareketi, 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar süren ve el işçiliği, doğal malzemeler ve sanatın zanaata entegre edilmesini vurgulayan bir sanat akımıdır. Bu hareket, takı sanatına büyük bir etki yapmış, el yapımı ve özgün takıların üretimini teşvik etmiştir. Art & Crafts hareketi, el işçiliğini ve doğal malzemeleri vurgulamıştır. Takı tasarımcıları, her bir takıyı özenle el işçiliği ile üreterek özgün ve kişiselleştirilmiş parçaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. El yapımı takılar benzersiz bir kimlik kazandırmıştır. Doğal malzemeler, takıların temel bileşenleri haline gelmiştir. Taşlar, ağaç, metal ve cam gibi doğal malzemeler, takıların estetik değerini artırmıştır. Her malzemenin özel bir dokusu ve rengi takılarda özgünlüğü sunmaktadır.

Art & Crafts akımı, sanatın zanaatla birleşmesini teşvik etmiştir ve bu yaklaşım takı tasarımında da belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Takılar, sadece estetik değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda kullanışlı ve işlevsel olmalarına da önem verilmiştir. Bu yaklaşım, takı tasarımını günlük yaşamın bir parçası olarak görmektedir. Takıların sadece güzel görünmekle kalmayıp aynı zamanda kullanışlı olması, Art & Crafts akımının zanaatın işlevselliği ve estetiği bir araya getirme felsefesini takı sanatına taşımıştır. Art & Crafts akımı, takı tasarımında özgünlüğü ve kişiselliği teşvik etmiştir. Her takı parçası, tasarımcısının özgün fikirleri ve el işçiliği ile şekillendirilir. Bu, takıların benzersiz ve özel olmasını sağlamıştır. Her takı, tasarımcısının kişisel ifadesini taşır ve takı sahiplerine özel bir bağ kurma fırsatı sunmaktadır. Bu dönem içerisinde üretilen özgün tasarımlar, takı sanatının vazgeçilmez bir özelliği haline gelmiştir.

Art & Crafts sanat akımı içerisinde takı sanatı ile ilgilenen sanatçılar Liberty & Co., Georgie Gaskin, Henry Wilson, Henry G. Murphy, Edward Spencer Artificers' Guild, Archibald Knox, Sibyl Dunlop, Charlotte Newman, Murrel Bennett & Co., Charles Horner, John Paul Cooper gibi zanaatkârlar sanat hareketinin öncüleri olarak görülmüş ve dönemin en iyi takı tasarımcıları haline gelmişlerdir.

Resim1. Sibyl Dunlop, Arts & Crafts, Broş&Pendant, 1925

Kaynak: <https://www.tademagallery.com/>, 2023).

Arts & Crafts sanat akımının ünlü tasarımcılarından olan Sibyl Dunlop, resim 1'deki tasarımıyla sanat akımının temel özelliklerini yansıtmıştır. Tasarımlarında doğal motiflere ve zarif eğrilere büyük önem vermiş ve bu öğeleri takılarında ustalıkla kullanmıştır. Dönemin estetik anlayışını tasarımlarına yansıtarak özgün ve zarif takılar ortaya çıkarmıştır.

1.2. Op Art Akımı

1960'lı yıllarda ortaya çıkan Op Art sanat akımı, hem Avrupa'da hem de Amerika'da modern sanatın bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Sanat akımının temel amacı, izleyicinin görsel algısında optik yanılsamalar yaratarak sanatsal bir ifade biçimi geliştirmektir (Elmas ve Kumaş Şenol, 2019:142). Op Art, minimalizmle iç içe geçmiş bir soyut sanat akımıdır her iki sanat akımı da basitlik ve sadelik ilkelerini benimsemektedir. Minimalist yaklaşım, sanat eserlerinde gereksiz ayrıntıları önemsemez ve temel formlara odaklanmaktadır. Op Art, bu minimalist yaklaşımı optik yanılsamalarla birleştirir ve izleyiciyi basit formların arkasındaki derinlik ve hareketi ayrıntılı olarak algılamasını amaçlamaktadır. Sanat akımı, basit formların ve düzenlemelerin kullanılmasıyla izleyicilerin görsel algısını yanıltarak şekillerin hareket ettiği veya iki boyutlu bir resmin üç boyutluymuş gibi algılanmasını sağlamaktadır. Op Art'ın temel özellikleri, temsilcileri ve estetik etkileri incelendiğinde bu akımın özgün bir soyut sanat türü olduğu görülmektedir. Sanat akımının en belirgin özelliklerinden biri, keskin geometrik formların tekrar edilerek kullanılmasıdır. Bu geometrik desenler, izleyicide hareket algısı oluşturarak üç boyutlu bir izlenim yaratmaktadır. Op Art eserleri, kontrastlı renkler ve siyah-beyaz kombinasyonlar kullanarak izleyicinin görsel algısını etkileyerek, eserleri çarpıcı hale getirmektedir.

Op Art sanat akımına ismini veren terim, "optical art" kelimesinin İngilizce kısaltması olan "op art"tır. Bu terim, 1965 yılında New York'ta düzenlenen "The Responsive Eye" adlı optik sanat sergisi ve Time dergisinin Op Art terimini kullanması popüler hale getirmiştir. Sanat akımında, ışık ve optik illüzyonlar kullanılarak, izleyicinin gözündeki hareket algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. (Küçükkeçiciler, 2019: 39). Modern bir sanat akımı olarak gelişen sanat akımı dinamik etkisini bilim ve sanatı birlikte kullanılmıştır. Geometri ve matematiği estetikle birleştiren sanat akımı, heykel, video, grafik tasarım takı sanatı ve dijital sanat türlerinde de etkisi altına almıştır (Süzen, 2018: 25). Op Art, soyut sanatın önemli bir dalı olarak kabul edilir ve günümüz sanat dünyasında hala etkisini sürdürmektedir.

Op Art Sanat Akımının Takı Sanatına Etkileri

Op Art (Optik Sanat), 1960'ların ortalarında ortaya çıkan ve izleyiciyi optik yanılsamalar aracılığıyla etkileyen bir sanat akımıdır. Bu sanat akımı, takı tasarımında da kullanılarak hareketli ve dinamik parçaların üretilmesine imkân tanıyan optik yanılsamaları içermektedir. Op Art takıları üzerindeki desenler ve şekiller, izleyicinin bakış açısına göre değişebilir ve bu, takıların farklı açılardan ilginç ve dikkat çekici görünmesini sağlamaktadır.

Op Art takılarında sıkça kullanılan öğelerden biri kontrast renkler ve desenlerdir. Parlak ve zıt renklerin yan yana kullanılması, optik etkiyi artırır ve takıların görsel çekiciliğini artırmıştır. Bu renk kontrastları, takı tasarımında önemli bir rol oynamaktadır. Op Art, modernizmin etkilerini yansıtan bir sanat akımıdır. Bu akım, teknolojik gelişmelerin ve değişen toplumsal değerlerin bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Op Art takıları, modernizmin enerjisini ve yenilikçiliğini yansıtarak, çağdaş ve estetik takılar sunmaktadır.

Op Art sanat akımının önde gelen takı sanatçıları, Yaacov Agam, Carlos Cruz-Diez, Vicente Gracia ve Elsa Schiaparelli gibi tasarımcılar, optik yanılsamaları ve geometrik desenleri takı tasarımlarına başarıyla entegre ederek, takı sanatında farklı ve dikkat çekici eserler sunmuşlardır. Ortaya çıkarılan tasarımlar, Op Art'ın temel ilkelerini takı dünyasında yaygın hale getirerek görsel deneyim kazandırmaktadır. Her bir sanatçı, kendine özgü tarzı ve yaklaşımıyla Op Art sanat akımının gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

Resim 2. Victor Vasarely, Op Art, Küpe, 1985

Kaynak: <https://treasurefinejewelry.com/>, 2023.

Op Art sanat akımının öncüsü olarak kabul edilen Macar-Fransız asıllı ressam Victor Vasarely, takı tasarımında dikkat çekici optik illüzyonlar kullanılmıştır. Vasarely, dönemin sanatçıları gibi takılarda hareket algısı yaratmak amacıyla geometrik şekilleri kullanmıştır. Resim 2' de, mine tekniği kullanılarak tasarlanan bir takıda, siyah emaye ile geometrik şekiller oluşturularak takının yüzeyinde hareket etkisi ve göz yanılsamaları yaratılmaya çalışılmıştır.

1.3. Art Deco Akımı

Art Deco, 1920'ler ve 1930'lar boyunca etkili olan, modern ve dekoratif sanatların bir birleşimi olan bir sanat akımıdır. Adını 1925 yılında Paris'te düzenlenen uluslararası bir sergiden almıştır. Art Deco, farklı kaynaklardan ilham alarak oluşturulmuş bir sanat akımıdır ve mimariden zanaat ürünlerine, dokuma ve giyim tasarımından mobilyaya, takı sanatı gibi birçok dalında geniş bir yelpazede "stil ve üslup" olarak etkilemiştir (Akdemir, 2016: 187). Art Deco'nun kökenlerine bakıldığında, modern sanatın etkisinin belirgin olduğu görülmektedir. Özellikle kübizm, fütürizm, konstruktivizm ve fovizm gibi modern sanat akımlarının Art Deco tarzına etkisi görülmektedir. Art Deco, dönemin ilerleyen teknolojisi ve toplumun her kesimini etkileyen modern yaşam tarzının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Günay, 2017: 253).

Art Deco tarzının ilk dönemleri genellikle geometrik formlar, düz hatlar ve basamak şeklinde yüksekliklerle sade bir tasarım anlayışıyla karakterize edilirken, ilerleyen dönemlerde Art Deco'nun farklı bir yorumu olan "Streamline Moderne" ortaya çıkmıştır. Streamline Moderne, özellikle aerodinamik hatlara sahip bir tasarım tarzı olarak bilinir ve bu tarz, özellikle takı tasarımında da etkili bir şekilde kullanılmıştır (Mülayim, 2017: 1009).

Art Deco'nun belirgin özelliklerinden biri geometrik formların vurgulanmasıdır. Üçgenler, daireler, dikdörtgenler ve piramitler sıkça kullanılır. Ayrıca simetri, denge ve düzen önemlidir. Deco tasarımları genellikle lüks ve zarif malzemeler kullanılarak üretilir. Metaller, cam, taş ve fildişi bu dönemin önemli malzemeleridir. Art Deco sanat akımı içerisinde renk paleti genellikle canlı ve cesur renkleri içermektedir. Art Deco tasarımlarında sıkça görülen renkler arasında altın, siyah, mavi ve kırmızı renk tonları bulunmaktadır. Ayrıca, egzotik motifler ve süslemeler de bu akımın karakteristik özellikleri arasındadır.

Art Deco Sanat Akımının Takı Sanatına Etkileri

20. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan Art Deco sanat akımı, sanat, tasarım ve mimari alanlarında büyük bir etki yaratmıştır. Bu akımın estetik anlayışı, özellikle takı sanatında belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Art Deco, takı tasarımında geometrik desenlerin yaygın kullanımı ile tanınmaktadır. Kareler, üçgenler, daireler ve diğer geometrik şekiller, takıların tasarımında önemli bir rol oynamaktadır. Bu desenler, simetri ve düzenin vurgulanmasıyla öne çıkar ve Art Deco takılarının karakteristik bir özelliği haline gelmiştir.

Art Deco, takı tasarımında lüks malzemelerin ve özenli işçiliğin vurgulanmasına katkı sağlar. Elmaslar, safirler, zümrütler ve diğer değerli taşlar, Art Deco takılarının önemli bir bileşeni olarak kullanılır. Art Deco hareketi mücevher tasarımlarında devrim niteliği yaratacak üç yeni malzeme kullanmıştır. Bunlar; kedi balığı derisi, köpekbalığı derisi ve yumurta kabuklarıdır (Şaman ve Duru, 2015: 102). Ayrıca, altın, platin ve değerli metaller, takıların yapıldığı malzemeler arasında yer almaktadır. Bu dönem içerisinde üretilen takılar, zarafet ve zenginlikle ilişkilendirilerek dönemin enerjisini ve yenilikçiliğini yansıtmaya amacını gütmüştür.

Art Deco sanat akımının önde gelen takı sanatçıları, René Lalique, Cartier, Jean Fouquet, Georges Fouquet, Suzanne Belperron, Raymond Templier gibi tasarımcılar, Art Deco döneminin estetiğini ve özgünlüğünü yansıtan çeşitli takılar ürettirler. Art Deco tarzı, geometrik desenler, parlak taşlar, cam, metaller ve modernist tasarım özellikleri içerir. Bu sanatçıların eserleri, bu dönemin sanatsal ve kültürel mirasının önemli bir parçasını temsil eder. Her bir sanatçı, kendine özgü tarzı ve yaklaşımıyla Art Deco sanat akımının gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

Resim 3. Jacques Cartier, Art Deco, Yüzük, 1935
Kaynak: <https://tiinasmithjewelry.com/>, 2023.

Jacques Cartier, yaklaşık 1935 yıllarında tasarladığı etkileyici yüzüğüyle, Art Deco stilini ustalıkla yansıtmaktadır. Resim 3.'deki yüzüğün yapısı, geometrik formlarda ve baget kesim türünde bir akuamarin taşı kullanılarak dikkat çekici bir şekilde tasarlanmıştır. Yüzüğün halka kısmına inildiğinde ise, her iki yanında piramit formunda düzenlenen baget kesim pırlanta taşlarıyla bir kompozisyon oluşturulmuştur. Bu göz alıcı platin yüzük, klasik bir Art Deco sanat akımı tasarımının bir örneğidir.

1.4. Pop Art Akımı

Pop Art, 1950'lerin sonları ve 1960'ların başlarında Amerika Birleşik Devletleri ve Britanya'da bağımsız olarak ortaya çıkmış olan bir sanat akımıdır. Bu akım, geleneksel sanatın sıkıcı ve kurumsal dünyasına karşı bir tepki olarak doğmuştur ve toplumun günlük yaşamının görsel öğelerini sanatın merkezine taşımayı hedeflemiştir (Kalebek vd. 2022).

Pop sanat, endüstrinin etkisi altında günlük tüketim eşyalarını ve popüler kültürü, kitlesel iletişim teknikleriyle ifade eden bir sanat akımıdır. Bu akım, hazır nesneleri alıılmış mekânlarından çıkararak genellikle büyük boyutlarda eserler üretir ve resimli roman veya reklamcılık tekniklerini kullanarak yeni eserler yaratmayı amaçlamıştır (Süzen, 2018: 25). Pop Art, tüketim toplumunun yükselişini yansıtarak, tüketim kültürünün etkisini eleştirel bir şekilde değerlendirir ve günlük yaşamın görsel öğelerini sanatın merkezine taşımaktadır. Bu akım, geleneksel sanatın sınırlarını genişleterek sanatın elitist bir formdan evrensel bir ifade biçimi olabileceğini göstermektedir. Pop Art'ın etkisi, sanat dünyası dışında moda, müzik, film yapımı ve diğer sanatsal alanlara da yayılmıştır ve günümüzde hala etkileri görülmektedir.

Pop Art Sanat Akımının Takı Sanatına Etkileri

Pop Art, 1950'lerin sonlarından 1960'ların ortalarına kadar popüler kültürün, reklam dünyasının ve tüketim toplumunun etkilerini sanatın bir parçası olarak ele alan bir sanat akımıdır. Pop Art'ın temel özelliklerinden biri, popüler kültürün ve tüketim toplumunun sembollerini ve nesnelerini sanat eserlerine dâhil edilmiştir. Bu yaklaşım, birçok farklı disiplini etkisi altına aldığı gibi takı sanatını da derinden etkilemiştir. Takı tasarımcıları, pop kültürün sembollerini ve nesnelerini takılarda kullanarak, izleyicilerin günlük yaşamlarına dokunan özgün ve çarpıcı parçalar üretmişlerdir.

Pop Art, sıradan nesnelerin sanatsal değerini vurgulamıştır. Bu anlayış, takı tasarımında da kendini göstermektedir. Takı tasarımcıları, sıradan nesneleri ve malzemeleri takılarının bir parçası haline getirerek, canlı renklerin ve büyük desenlerin kullanımını teşvik etmiştir. Takılar, canlı renkler ve desenlerle süslenerek, dikkat çekici ve eğlenceli parçalar haline getirilmiştir. Pop Art, sıklıkla mizah ve ironi takı tasarımında kendini göstermiştir. Takılar, mizahi veya ironik bir yaklaşımla tasarlanarak izleyiciyi düşündürmeye ve güldürmeye teşvik etmiştir.

Pop Art sanat akımının takı sanatçıları, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Robert Indiana, Marjorie Strider gibi sanatçılar Pop Art, sanatın popüler kültürle bütünleştiği bir dönemi temsil eder ve takı tasarımı da bu dönemin enerjisini ve estetiğini yansıtan bir sanat formu olarak ortaya çıkmıştır. Bu sanatçılar, Pop Art'ın çeşitli yönlerini takı tasarımlarında kullanarak eğlenceli, çarpıcı ve ikonik eserler üretmişlerdir.

Resim 4. Roy Lichtenstein, Pop Art, Broş/Pendant, 1968

Kaynak: <https://www.architecturaldigest.com/>, 2023.

Pop art sanat hareketinin öncülerinden biri olan Roy Lichtenstein 1960'larda çizgi romanlardan ve gazetelerden görseller toplayarak ve bu görsellere kendi tarzını yansıtarak yeni tasarımlar ortaya çıkarmıştır. Resim 4.'deki çalışmada Pablo Picasso tablolarından fırlamışçasına tasarlanan broşta Ben Day tek renkli nokta boyama tekniği ile cesurca tasarlanmış champlevé mine broş/pendant, ilk olarak 1968'de New York şehrindeki Art Multiples galerisi için tasarlanmıştır. Arka yüzeyinde hem iğne hem de küçük bir halka bulunmaktadır. Sanatçı, bu eşsiz tasarımı kolye ucu ve broş olarak kullanıma sunmuştur. Tasarladığı takılarında çizgi film karakterlerini uyarlamış ve pop art sanat akımının etkisiyle farklı tasarımlar ortaya çıkarmıştır.

1.5. Art Nouveau Akımı

Art Nouveau hareketi, 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar hem Avrupa'da hem de Kuzey Amerika'da etkili olmuş önemli bir sanat hareketidir. Bu sanat hareketi, "Yeni Sanat" veya "1900 Stili" gibi genel kısaltmalarla tanınmıştır. Art Nouveau'nun etkisi, hem sanat hem de tasarım dünyasında derin izler bırakmış ve döneminin önde gelen sanat akımlarından biri haline gelmiştir. Art Nouveau, doğanın zarif formlarını, organik süslemeleri ve estetik özgürlüğü kutlayarak, bu dönemin sanat ve tasarım dünyasında önemli bir rol oynamıştır (Turan, 2017: 6). Art Nouveau sanat akımı, Sanayi Devrimi ve yeni ideolojik hareketleri içermiştir. Geleneksel siyasi düşüncenin çöküşü, yeni bir Avrupa kavramının oluşturulmasına yol açmıştır. Bu olaylar, demokratikleşme sürecinin insanların hayatın her alanında nasıl derinlemesine etkilendiğini yansıtmaktadır. Bu değişimler sonucunda sanat ve sanatçıların bakış açıları farklılıklar göstermiştir. Art Nouveau hareketinin başlangıcı ve erken gelişimi, 19. yüzyılın ileri düzeyde sanayileşmiş bir ülkesi olan İngiltere'de başladığı düşünülmektedir (Turan, 2017: 8). Modern yaşamın gereksinimleri ve sanayileşmenin etkisi, insanların gelişen teknoloji karşısındaki şaşkınlıklarıyla birlikte, bu hareket aynı zamanda geleneksel sanata karşı çıkarak yeni ifade biçimleri bulmaya çalışmıştır (Camcı, 2021: 141).

Art Nouveau sanat akımı içerisinde oluşturulan eserler doğayı taklit eder nitelikler taşımaktaydı. Çağın tasarım anlayışına göre sembolizmin önemiyle birlikte soyut kavramların tabir edilmesinin önemini vurgulanmaktadır (Beşir ve Bal, 2019: 447). Art Nouveau'nun temel özellikleri, doğanın etkisi altında gelişen organik ve zarif formları içermektedir. Bitki motifleri, böcek kanatları, dalgalı hatlar ve kadın figürleri sıkça kullanılan öğeler arasındadır. Bu akım, estetiği ön plana çıkarmış, süslemeleri ve karmaşıklığı vurgulamıştır. Renk paleti genellikle doğal renkleri, pastel tonları ve altın rengini içermektedir. Nouveau, doğal malzemeleri ve

doğal süreçleri önemseyen bir tutumla, cam, seramik, demir, taş ve ahşap gibi malzemelerle çalışılmıştır. Art Nouveau sanat akımının etkileri geniş bir yelpazede hissedilmiştir. Bu akımın estetik anlayışı, mobilya tasarımından tekstil sanatlarına, iç mekân dekorasyonundan mücevher yapımına kadar birçok alanda görülmüştür. Ayrıca, Art Nouveau, mimari tasarımda da büyük bir etki yaratmıştır. Özellikle Paris'te inşa edilen Art Nouveau tarzı binalar, bu akımın mimari açıdan ne kadar etkili olduğunu gösterir. Nouveau aynı zamanda grafik tasarım ve afiş sanatı için de yeni bir yaklaşımın öncüsüdür. Özellikle Art Nouveau' nun takı sanatına etkileri benzersiz ve belirgin bir sanatsal özge haline gelmiştir. Bu akımın ilerlemesi, takı sanatına yeni bir estetik boyut eklemiştir ve takı tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Öner, 2020: 69).

Art Nouveau Sanat Akımının Takı Sanatına Etkileri

Art Nouveau akımı, sanatın birçok farklı disiplinini etkilemiş ve özgün, stilize edilmiş özelliklere sahip takı tasarımında önemli bir rol oynamıştır. Art Nouveau' nun takı tasarımına katkıları, yumuşak ve kıvrımlı çizgilerin takılarda kullanılması, estetik önceliği ve malzemelerin seçimi gibi özelliklerle doludur. Art Nouveau'nun takı tasarımına en belirgin stilize özellikleri, yumuşak ve kıvrımlı çizgilerin takılarda kullanılmasıdır. Doğanın organik formlarından esinlenen bu akım, bitki motifleri, kadın figürleri ve doğal süslemelerle süslenen takılar üretilmiştir. Takılarda kullanılan bu yumuşak hatlar, Art Nouveau'nun özgün bir karakteristiğini oluştururken, diğer sanat akımlarını da etkisi altına almıştır.

Art Nouveau hareketi, dönemin sanatçıları tarafından iyi ve kötü arasındaki ahlaki ikilemi takı tasarımlarında yansıtmaya amacını gütmüştür. Şehvetli ve cazibeli tasarımlar, insanların içsel çatışmalarını ve doğanın çekiciliği arasındaki dengeyi yansıtan takılar tasarlamışlardır. Bu akımda, tasarım öncelikli bir faktör olarak kabul edilmiş ve kullanılan malzemeler, sadece tasarımın renkleri ve formlarıyla uyum içinde seçilmiştir. Art Nouveau akımı, değerli ve yarı değerli taşları takı tasarımlarının önemli bir parçası olarak görmüştür. Bu dönemde elmaslar, takıların merkezi yerine, ışığı yansıtarak tasarımları eşsiz kılmak için kullanılmıştır. Sanat akımı içerisinde değerli taşların zarif bir şekilde işlenmesi, takı tasarımının görsel cazibesini artırılarak takıların özgünlüğü ve estetik özelliklerini yansıtmıştır.

Art Nouveau sanat akımının önde gelen temsilcileri arasında, René Lalique, Georges Fouquet, Alphonse Mucha, Lucien Gaillard, Charles Ashbee gibi sanatçılar, Art Nouveau döneminin zarafetini, doğanın güzelliklerini ve karmaşık süslemelerini takı tasarımlarında başarıyla yansıtmışlardır. Art Nouveau takıları, organik formlar, çiçekler, böcekler ve kadın figürleri gibi çeşitli doğa motifleriyle süslenmiştir ve döneminin özgün tasarım anlayışını yansıtmaktadır.

Resim 5. René Lalique, Art Nouveau, Broş
Kaynak: <https://areaofdesign.com/>, 2023.

Art Nouveau sanat akımının en ünlü temsilcilerinden biri haline gelen René Lalique takı sanatında sıra dışı yenilikçi yaklaşımlar ile zarif mücevherler oluşturdu. Resim 5.' deki bu broşta kadın figürlerinin cezbedici yapıları takılara tasvir edilmiş kadın figürlerinde şehvet ve baştan çıkarıcılık işlenirken diğer taraftan Art Nouveau akımının en belirgin çizgisel özelliklerinden olan kıvrımlı hatlar da görülmektedir. Figürlerinin bacak kısımlarından başlayan kıvrımlı hatlar vücutlarının etrafını sarmalayan kıvrımlı yılan formlarının ağızlarına hapsolmuş opal taşların süslediği takı son kısımda barok incisinin kullanılmasıyla eşsiz yapısına bürünmüş oluyor. Bu sanat akımında sanatçılar düşlemsel öğeleri birleştirilerek kullanıldığı tasarımlarda geleneksellikten sıyrılıp yenilikçi bir bakış açısı getirdiği görülmektedir.

Sonuç

Bu makale, modern sanat akımlarının takı sanatına olan derin etkilerini incelemekte ve bu etkilerin takı tasarımında nasıl çeşitlilikler ve özgün ifade biçimleri yarattığını ele almaktadır. İnsanlık tarihinde takılar, duygusal, estetik ve düşünsel ifadelerin bir yolu olarak önemli bir rol oynamıştır. Ancak modern sanat akımları, takı sanatını geleneksel sınırlarından çıkararak onu daha özgün, ifade dolu ve çeşitli bir sanat formu haline getirmiştir. Bu etkiler, günümüz takı tasarımcıları tarafından hala sıkça kullanılmakta ve takı sanatının çeşitliliğini artırmaktadır.

Sanat, tarih boyunca insanların duygusal, estetik ve düşünsel ifadelerini yansıttığı önemli bir araç olmuştur. Bu ifade biçimi zaman içinde farklı estetik anlayışlar ve sanatsal yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuş, bu da modern sanat akımlarının doğmasına ve gelişmesine olanak sağlamıştır. Modern sanat akımları, takı sanatını derinlemesine etkileyerek geleneksel sınırları aşmış ve yeni ifade biçimleri sunmuştur. Bu etki, takı sanatçılarına daha fazla yaratıcı özgürlük sunmuş ve takı tasarımını sadece bir süs eşyası olmaktan çıkarıp düşünsel derinlik taşıyan bir sanat dalı haline getirmiştir. Sanatın tanımı ve işlevi sorgulanarak, yeni ifade biçimleri ve estetik anlayışları geliştirilmiştir. Modern sanatın etkisi, takı sanatını geleneksel sınırlarından çıkararak daha özgün, ifade dolu ve çeşitli bir sanat formu haline getirmiştir.

Özellikle Art & Crafts, Op Art, Art Deco, Pop Art ve Art Nouveau gibi akımlar, takı tasarımına yeni bir perspektif sunmuş ve geleneksellikten sıyrılarak özgün eserler ortaya çıkarmıştır. Bu akımlar, takı sanatını daha özgün, ifade dolu ve çeşitli bir sanat formu haline getirmiştir. Günümüz takı tasarımcıları, bu modern sanat akımlarının mirasını taşımakta ve kendi eserlerinde bu etkileri devam ettirmektedir. Art & Crafts'ın vurguladığı el işçiliği ve doğal malzemelerin kullanımı, günümüzde sürdürülebilirlik ve kişisel ifadeye odaklanan yaklaşımların temelini oluştururken, Op Art'ın optik illüzyonları hala modern takı tasarımlarında büyük ilgi görmektedir. Art Deco'nun geometrik formlar ve lüks malzemeleri vurgulayan tarzı günümüz retro ve şık takı tasarımlarında canlılığını sürdürmektedir. Art Nouveau ise takı sanatına özgün ifade biçimleri getirerek estetik ve zarif takılar üretme fırsatı sunmaktadır. Bu akımların yaratıcı özgürlüğü, günümüz takı tasarımında dikkat çekici ve farklı tasarımlara yol açmıştır. Geleneksel ve modern sanat akımları, takı sanatının zengin ve çeşitli bir ifade biçimi olarak varlığını sürdürmesini sağlamaktadır.

Sonuç olarak, modern sanat akımlarının takı sanatına kazandırdığı özgün estetik bakış açısı, takı tasarımlarının evrimini derinlemesine etkilemiştir. Bu makalede, takı sanatının modernleşme sürecini ve bu süreçteki etkisini daha derinlemesine inceledik. Bu inceleme, takı sanatının sanatsal ifadesini daha iyi değerlendirmemize ve takı tasarımlarının zenginliğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Modern sanat akımlarının etkileri günümüz takı tasarımında hala canlıdır ve takı sanatçıları bu mirası sürdürmektedir. Geleneksel sınırları aşan modern sanat, takı sanatını daha özgün, ifade dolu ve çeşitli bir sanat formu haline getirmiştir. Takı sanatı, geçmişten gelen mirası modernleştirerek, sürekli olarak evrilen bir sanat dalı olarak kendini yenilemektedir. Bu nedenle modern sanat akımlarının takı sanatına kazandırdığı özgün estetik bakış açısı hala günümüzde etkisini sürdürmektedir.

Kaynaklar

- Abay, F. (2021). *Modern dönemde sanatçı-moda tasarımcısı birliktelikleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Akdemir, N. (2016). Moda İllüstrasyonunda Art Deco Etkisi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (37), 183-197.
- Avcıoğlu Kalebek, N. Öztürk, T. ve Görüş, Y. (2022). Pop art akımı ve moda tasarımcıları. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(12), 19-28.
- Bayburtlu, Ç vd. (2018). Moda tasarımcılarının takı tasarımı yaklaşımları. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 48-69.
- Bozkurtogulları, Y. (2012). 19. ve 20. yüzyıl İstanbul Art Nouveau mimarisi ve kullanılan seramikler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.
- Beşir, E. Ş. ve Bal, B. H. (2019). Modernleşme sürecinde mobilya tasarımında melezlik. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 12(24), 13-26.
- Camcı, İ. (2021). *Resim sanatında dekoratif imge ve figür* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Elmas, A. O. ve Kumaş, Ş, N. (2019). Op Art Sanatının Modaya Yansımaları ve Örnek Bir Uygulama. *Art Sanat*, (11), 141-162.
- Günay, A. (2017). Kübizm ve Art Deco Örneğinde 20. Yüzyıl Başlarında Avrupa'da Moda ve Plastik Sanat İlişkisi. *Art-Sanat Dergisi*, (7), 248-264.

- Küçükkekiciler, B. (2019). *21. yüzyıl'da Trend'in takı tasarımında kullanımı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mülâyim, A. (2017). Art Deco mimarlığı ve iç mekan tasarımına yansımaları. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 1009-1026.
- Özüdoğru, Ş. (2013). Modern sanat akımları ve moda. *İdil Dergisi*, 2(6), 211-238.
- Özdemir, Yağan, G. (2019). *Takıda gerçeküstü yaklaşımlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öner, İ. (2020). *Takı sanatında çağdaş yaklaşımlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Süzen, H. (2018). Modern Batı Sanat Akımlarının Güncel Sanata Katkıları. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(1), 20-30.
- Şaman, N. (2013). *Çağlar boyu takı ve kalite yönünden değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turan, N. (2017). *Art Nouveau Akımı'nın seramik ve cam sanatına yansımaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.

Görsel Kaynaklar

- Art Deco. (2023, 02 Ocak). Erişim Adresi: <https://tiinasmithjewelry.com/products/cartier-london-art-deco-aquamarine-and-diamond-ringcirca1935?variant=39448245764182>.
- Art Nouveau. (2023, 10 Şubat). Erişim Adresi: <https://areaofdesign.com/rene-lalique/>.
- Art & Crafts. (2023, 10 Şubat). Erişim Adresi: <https://www.tademagallery.com/jewellery/d/sibyl-dunlop-arts-&-crafts-pendant-brooch/208192#>.
- Pop Art. (2023, 10 Şubat). Erişim Adresi: <https://www.architecturaldigest.com/gallery/sofia-sanchez-and-alexandre-de-betack-curate-jewelry-sale-forpaddle8slideshow?epik=dj0yJnU9YVpvdUxHZUNodi11ellTbUhYRkVtVklzcwT2xsenImcD0wJm49TVhNMTZxTnptYncyQkJNQNlFT1M5QSZ0PUFBQUBR1V4UGhr>.
- Op Art. (2023, 10 Şubat). Erişim Adresi: <https://treasurefinejewelry.com/products/victor-vasarely>

THE EFFECTS OF MODERN ART CURRENTS ON JEWELRY DESIGN

Merve KETEN

ABSTRACT

Jewelry art has become a significant art form used throughout human history for the purpose of reflecting beliefs, warding off evil, and adorning the body. This art form has gone through different phases under the influence of societal, cultural, and technological changes across the ages. In each era, jewelry art has acquired varying symbolism and meanings. The concept of jewelry, at times, has been recognized as a form of artistic expression and has found a distinctive place within the realm of modern art movements. Particularly, the emergence and development of modern art laid the groundwork for jewelry art to break free from its traditional concepts. These developments have allowed jewelry art to establish a unique identity and open up to new artistic perspectives. The evolving art movements have encouraged authentic and innovative approaches to jewelry design, consequently laying the foundations for contemporary jewelry art. Jewelry, beyond being a mere decorative accessory, has transformed into a deeply examined art form in terms of aesthetics and meanings. Under the influence of modern art movements, jewelry art has evolved into an important art form that enables the creation of different and original designs today. These developments have contributed to jewelry art offering diverse perspectives within the broader art world.

Keywords: Art movements, Jewelry, Influence